

SVEA HOVRÄTT
060205

INKOM: 2024-02-28
MÅLNR: M 15371-22
AKTBIL: 100

Svea hovrätt
Mark- och miljööverdomstolen

Endast per e-post:
svea.hovratt@dom.se

Stockholm den 28 februari 2024

YTTRANDE

Mål nr M 15371–22

Ang. tillstånd till uppförande och drift av energianläggning och hamn m.m. i Lövsta inom fastigheten Hässelby Villastad 36:1 i Stockholms kommun

Med anledning av Mark- och miljööverdomstolens föreläggande, aktbil. 78 får Kommunalförbundet Norrvatten inkomma med följande yttrande.

1 Samrådets omfattning

Norrvatten konstaterar att Mark- och miljööverdomstolen *ex officio* ska pröva frågan om samrådet uppfyller de krav som ställs i 6 kap. miljöbalken på hur ett sådant ska genomföras. Det har ingen betydelse att endast Stockholm Exergi överklagade mark- och miljödomstolens dom. Norrvatten vidhåller att samrådet varit bristfälligt.

2 Utredningarnas omfattning

2.1 Sedimentundersökningar

Norrvatten framför följande beträffande de nya sedimentundersökningarna som sökanden redovisar. Sammanfattningsvis konstateras att de nya resultaten visar att det inte pågår oacceptabel spridning av föroreningar till råvattenintagen från Lövsta i dagsläget (se aktbil. 70 s. 20). Vidare framgår att sökanden beräknar att den planerade muddringen kommer medföra ännu större påverkan vid råvattenintagen vad gäller arsenik, kadmium, krom, koppar, kvicksilver, nickel, zink och bens(a)pyren jämfört med vad sökanden redovisat i tidigare inlagor.

2.1.1 Provpunkter m.m.

Sökanden har nu provtagit PFAS, dock i endast två punkter och endast som samlingsprov på hela djupprofilen. Tidigare har sökanden inte redovisat några provpunkter beträffande PFAS överhuvudtaget. Sökande har inte förstått vikten av att undersöka PFAS i de sediment som man vill muddra. Sedimenten i Görvälän är välkänt för att generellt ha högre halter av PFAS än övriga bassänger i Östra Mälaren och muddring riskerar att frigöra dessa vattenlösliga ämnen till vattnet. Sökande borde ha undersökt PFAS i alla de provpunkter som man har tagit för att få en bild av risken både i de ”normala” Mälarsedimenten och sediment som eventuellt påverkats av historiskt utsläpp från Lövsta. Norrvatten vill återigen påpeka att PFAS är en av de största utmaningarna för dricksvattenproduktionen eftersom rening av PFAS kräver införande av nya reningsprocesser vilket tar tid och är mycket kostsamt både i anläggningsskedet och i drift och Norrvatten kan i dagsläget inte rena bort PFAS effektivt. Uppströmsåtgärder där föroreningar sprids och skydd mot ytterligare PFAS förorening är därför högst prioriterat. Halten PFAS i Mälaren överskrider Livsmedelsverkets gränsvärde (nu gällande riktvärde) och verksamheter som riskerar att öka halten PFAS får inte tillåtas.

Det får slutligen understrykas att det är viktigt att särskilja mellan risk för vattenförorening från planerad verksamhet jämfört med Lövstaområdets nuläge. I sammanhanget får det påminnas om att Mälaren är en sjö, inte en flod, vilket innebär att vattenflödena inte endast

går åt ett håll och att vinden är en mycket betydande faktor för flödes hastighet och flödesriktning.

2.1.2 *Maxhalter*

De nya beräkningarna fokuserar på medelvärdet av föroreningar i sedimenten. Ur ett dricksvattenperspektiv är det emellertid främst maxhalterna i sedimenten och i vattnet som är relevanta för att kunna simulera vad som maximalt kan spridas från ett område till råvattenintagen. Undersökningarna kan därför inte läggas till grund för en bedömning av vad konsekvenserna blir för dricksvattenproduktionen.

2.1.3 *Genomförande*

Det är anmärkningsvärt och beklagligt att sökanden inte har samrått med Norrvatten före genomförandet av sedimentundersökningarna. Norrvatten hade kunnat bidra med uppgifter om hur provtagningen borde ha genomförts utifrån ett dricksvattenperspektiv, och vilka spridningsscenarioer som borde ha utförts.

Som framgår ovan har undersökningarna istället genomförts på ett sätt som gör att de inte kan läggas till grund för en bedömning av förekomst och spridning av PFAS från sedimenten.

2.2 **PFAS-brandskum**

Norrvatten konstaterar att sökanden fortfarande inte har beaktat vad som framförts gällande en av de risker som Norrvatten värderar som ett mycket tungt skäl till att inte bevilja tillstånd: fartygsolyckor med brand och användning av brandsläckmedel innehållande PFAS (vilket Kustbevakningen nyligen har återinfört i sina brandsläckningsmedel).

Norrvatten konstaterar att sökanden underskattar både sannolikheten för spridning av släckmedel och bränt avfall samt konsekvenserna av detta. Norrvatten får förtydliga att även om de brandskum som innehåller PFAS är särskilt problematiska är *alla* brandskum toxiska.

Enligt en studie från Örebro universitet, vilken presenteras i en vägledning från MSB¹ så innehåller dessutom många brandskum PFAS trots att de klassas som PFAS-fria. Oavsett förekomst av PFAS så pekar MSB på i ovan nämnda vägledning att släckvatten (i det fall rent vatten används som släckmedel) kan bli kontaminerat genom ämnen som tvättas ned ur brandröken samt genom ämnen som lakas ur bränslet och övrigt material som vattnet kommer i kontakt med. Eftersom det rimligtvis kommer bildas giftiga ämnen vid brand, särskilt vid förbränning av avfall, så är det sannolikt att toxiska ämnen hamnar i vattnet vid en släckning vilket är allvarligt ur ett dricksvattenperspektiv.

Som tidigare framförts har Kustbevakningen nyligen återinfört PFAS-brandskum på sina fartyg, vilket är en viktig skillnad från tidpunkten för ansökan. Sökanden har inte beaktat detta, då de hänvisar till sitt överklagande vari framgår att PFAS-skum inte ska finnas på fartygen. Detta är med hänsyn till Kustbevakningens ändrade policy uppenbarligen felaktigt.

2.3 Dricksvattenföreskrifterna

Sökanden framför att Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter inte är tillämpliga i förevarande fall eftersom bolaget inte ska producera dricksvatten och att det därför inte finns skäl att kräva att det vatten som sökanden avser avleda till Mälaren ska uppfylla kraven i föreskrifterna.

Det är korrekt att föreskrifterna riktar sig till dricksvattenproducenter. Sökanden bortser dock från att nya verksamheter som kan påverka en dricksvattentäkt måste ses i ljuset av dricksvattenproducentens möjlighet att efterleva föreskrifterna.

Av portalparagrafen 6 § LIVSFS 2022:12 framgår att ”Dricksvatten ska vara hälsosamt och rent. Dricksvatten anses vara hälsosamt och rent om det inte innehåller mikroorganismer, parasiter och ämnen i sådant antal eller sådana halter att det utgör en potentiell risk för människors hälsa.” Detta betyder att verksamheter som medför att dricksvattenproducenten

---

¹ Vägledning ”Effekter på miljön från kontaminerat släckvatten”, mars 2023.

inte kan producera hälsosamt och rent vatten, eller att producenten inte kan innehålla de halter som anges i föreskrifterna, som utgångspunkt inte kan tillåtas. Om sådana verksamheter skulle tillåtas skulle de medföra ett oacceptabelt intrång i dricksvattenproducenternas verksamhet.

Norrvatten får härvid åter framföra att Görvålverket har mycket begränsad förmåga att avskilja lösta toxiska ämnen inklusive PFAS – endast tillräcklig för att hantera den nuvarande råvattenkvaliteten. Detta innebär att *råvattnet måste hålla den dricksvattenkvalitet* som följer av dricksvattenföreskrifterna vad gäller dessa ämnen.

2.4 Modelleringen visar påverkan under lång tid

Bolaget redovisar ett scenario som påstås grundas på konservativa antaganden vad avser spill, sedimentfraktioner och bakgrundsströmmar samt anges vara det mest relevanta scenariot att analysera.

Norrvatten vill understryka att ett av de viktigaste resultaten från sökandens egna modelleringar är att det tar mycket lång tid för föroreningarna att klinga av. Det betyder att effekterna av ett eventuellt utsläpp kommer att finnas kvar under mycket lång tid, vilket vattenverken inte har förmåga att hantera.

2.5 Behovet av sanering

Norrvatten vidhåller att det inte pågår någon oacceptabel belastning från Lövsta deponi. Detta är dock givetvis inte samma sak som att någon påverkan överhuvudtaget inte förekommer. Norrvatten mäter kontinuerligt halter av samtliga ämnen som regleras av Livsmedelsverkets föreskrifter både i råvatten och i dricksvatten. Mätningarna visar att råvattnet har föroreningshalter som är lägre än Livsmedelsverkets gränsvärden med avseende på alla lösta toxiska ämnen utom PFAS-ämnen (för PFAS blir gränsvärdena gällande den 1 januari 2026 och utgör till dess riktvärden). Överskridande av de nuvarande riktvärdena för PFAS vid råvattenintaget beror dock *inte* på nuvarande föroreningsbidrag från Lövsta. Norrvatten har

gjort en kartläggning av tillflöden av PFAS för Östra Mälaren²vilken bekräftar att det inte förekommer någon betydande belastning från Lövsta deponi i nuläget. Kartläggningen är baserad på data från undersökningar som sökanden själv har redovisat.

Det finns inte heller någon indikation att nuvarande föroreningsbidrag från Lövsta skulle orsaka annan oacceptabel påverkan på råvattnet eftersom alla övriga gränsvärden efterlevs och periodvis uppmätt genotoxisk effekt i råvatten sannolikt har annat ursprung enligt Norrvattens fleråriga forskningsstudier.

Norrvatten vill vidare lyfta fram att sökanden i sin egen PM (aktbil. 70, s. 20) konstaterar att Lövsta inte är den viktigaste källan till pågående spridning som registreras i sedimentfällorna nära Görvälnverket utan att den har ursprung från många olika platser.

Däremot får Norrvatten påpeka att ansökt verksamhet oundvikligen kommer att orsaka mycket stor påverkan på råvattenkvaliteten enligt sökandens egna spridningsberäkningar från den planerade muddringen samt ytterligare spridning av föroreningar från anläggningsarbete, vilket inte ingår i den redovisade påverkan på råvattenintagen.

För det fall saneringsåtgärder hade kunnat genomföras utan någon risk för föroreningsspridning vore Norrvatten givetvis positiv till sanering. Sådan risk kan emellertid i nuläget inte uteslutas. Med hänsyn till de katastrofala konsekvenser för vattenförsörjningen för Stockholmsområdets omkring två miljoner invånare som en oförutsedd spridning skulle ge upphov till, kan området i nuläget inte saneras på det vis som sökanden vill.

2.6 Lokalisering

Det konstateras åter att avfallsförbränningsanläggningen givetvis kan förläggas på många andra platser. Någon alternativ lokalisering av dricksvattenproduktionen finns däremot av naturliga skäl inte. Då ändamålet med den ansökta verksamheten kan uppnås på andra platser

---

² Ekman och Ejhed (2023) <https://www.norrvatten.se/globalassets/documents/2023-11-29-kallor-till-pfas-for-ostra-malarens-vso.pdf>

med mindre intrång och olägenheter för människors hälsa och miljön, är lokaliseringen inte förenlig med 2 kap. 6 § miljöbalken.

Vidare konstateras att endast Lövsta av de av sökanden redovisade lokaliseringsalternativen påverkar en dricksvattentäkt. Detta tillsammans med föroreningsituationen på platsen borde ha lett sökanden till slutsatsen att alternativet är olämpligt. Dricksvattenaspekten förefaller knappt beaktas i lokaliseringsutredningen, och i den mån den har beaktats så har den uppenbart fått en underordnad prioritet.

Sökanden påstår att risken för påverkan vid råvattenintagen obefintlig, se bland annat avsnitt 4.1.1 i bolagets överklagande. Detta är felaktigt.

Sökanden har beräknat att från den planerade muddringen så kommer till exempel den förväntade påverkan på halten löst bly vid Görvålverkets råvattenintag att öka upp till 117 gånger jämfört med dagens råvattenhalter (se aktbilaga 70 sid. 15 scenario 1: 1,4 mikrogram per liter när råvattenintaget baserat på medelhalter). Det är visserligen lägre halter än de som tidigare ingetts till mark- och miljödomstolen (bilaga E-18a till ansökan), men SE har underskattat halterna som i värsta fall kan nå råvattenintagen genom att bara räkna på medelhalter i sedimenten. Inte heller osäkerhetsberäkningarna i ovan nämnda bilaga E-18a till ansökan inkluderar hela variationen av koncentrationer utan bara standard felmedelvärde. Det går därför inte att från modelleringen utläsa värsta-fall scenario som dricksvattenproducenterna måste beakta för att säkerställa hälsosamt dricksvatten. Trots det så förväntas alltså en mycket stor påverkan på råvattenkvaliteten, och sökanden har beräknat att den kommer att pågå mycket lång tid (längre tid än 80 dagar enligt grafer i aktbilaga 4).

Sökanden har utifrån de nya sedimentundersökningarna dessutom beräknat att högre halter förväntas nå råvattenintagen av arsenik, kadmium, krom, koppar, kvicksilver, nickel, zink och bens(a)pyren (aktbilaga 70 sid 15 scenario 1) jämfört med det som tidigare ingetts av sökanden till mark- och miljödomstolen (bilaga E-18a till ansökan). Sökanden jämför halterna av dessa lösta toxiska ämnen som förväntas nå råvattenintagen med Livsmedelsverkets gränsvärden som om det finns marginal för förorening som sökanden kan utnyttja. Detta är givetvis ett felaktigt synsätt. Norrvatten får understryka att påverkan inte kan tillåtas ligga

över Livsmedelverkets gränsvärden eftersom Görvälverket *inte har beredskap att rena bort lösta toxiska ämnen.*

Som sökanden konstaterar så finns det många olika källor till föroreningar i Mälarens tillrinningsområde som Norrvatten måste beakta. Detta gör det än mer olämpligt att förlägga ytterligare en verksamhet som kan ge upphov till omfattande förorenings-spridning.

3 Vattenskyddsföreskrifterna

3.1 Dispens krävs

Norrvatten vidhåller att ansökt verksamhet medför risk för påverkan på råvattenkvaliteten både i anläggningskedet och i driftskedet. Förbuden enligt vattenskyddsföreskrifterna gäller inte endast råvattenintagen, utan hela vattenskyddsområdet omfattas av förbuden. Detta framgår direkt av föreskrifterna (se skyddsföreskrifternas definition av ”Risk för vattenförorening”).

Vattenskyddsföreskrifterna medger inte något undantag för åtgärder som utförs i syfte att sanera. Bolagets uppfattning att föroreningsförekomsten kommer minska i vattenskyddsområdet till följd av åtgärderna saknar således betydelse vid bedömningen av om åtgärderna kan tillåtas.

Sökandens eget underlag till ansökan visar för övrigt att påverkan vid råvattenintagen kommer att kvarbli under så pass lång tid att bolagets egna modelleringar inte visar när påverkan kommer att avta. Omfattningen av föroreningarna kan leda till oförutsedda och oacceptabla konsekvenser. Som exempel kan verksamheten medföra ökad belastning av PFAS eller ämnen som ger upphov till genotoxiska effekter, vilket Norrvatten har ansett är något som bolaget inte har utrett.

Norrvatten anser fortfarande att påverkan i form av PFAS-förorening från den ansökta verksamheten inte är tillräckligt utrett, särskilt under driftskedet. Om allt går enligt plan så är det troligt att utsläppen inte blir särskilt stora, men som dricksvattenproducent är fokus på

riskerna. Det är också det synsättet som är grunden i vattenskyddsarbetet (vilket är mycket tydligt EU:s dricksvattendirektiv). Sökandens sätt att hantera dricksvattenperspektivet ser emellertid ut att avvika från gälla lagstiftning inom EU. Norrvatten konstaterar vidare att sökanden inte har förstått problematiken kring genotoxiska effekter eftersom de anser att samtliga relevanta ämnen som ger upphov till genotoxiska effekter har ingått i bedömningarna. Genotoxiska effekter och andra hälsoeffekter (till exempel hormonstörande effekter) kan orsakas från enskilda ämnen eller som synergieffekter från flera ämnen. Det finns många kända och okända kemiska föroreningar i Mälaren^{3, 4} (som även varierar med utsläpp och naturliga årstidsvariationer). Det är känt att många kemiska ämnen finns i sedimenten vid Lövsta och i verksamhetsområdet. Sannolikt finns det även många som i nuläget är okända. Det innebär att spridning av föroreningar generellt måste begränsas eftersom den *kombinerade* hälsoeffekten i råvattenkvaliteten från utsläpp av många ämnen medför stor risk.

För att kunna producera ett dricksvatten som lever upp till kraven i dricksvattenföreskrifterna måste således den aggregerade effekten av många olika ämnen och många olika utsläpp beaktas. Norrvatten måste utifrån ett dricksvattenförsörjningsansvar förhålla sig till detta. Sökanden har dock inte redovisat en sådan aggregerad effekt. Sökanden har överhuvudtaget inte undersökt om till exempel sedimenten, markföroreningar och lakvatten vid spridning till råvattnet kan medföra kombinerade hälsoeffekter till exempel genom lakteter eller skakteter med efterföljande effekttester vilka erbjuds av kommersiella laboratorier.

Riskerna med den ansökta verksamheten kan sammanfattningsvis inte ens överblickas. Redan av den anledningen står verksamheten i strid med vattenskyddföreskrifterna.

---

³ Malnes m.fl. 2021 FÖREKOMST AV ORGANISKA MILJÖFÖRORENINGAR I SVENSKA YTVATTEN Kartläggning av Sveriges tre största sjöar, tillrinnande vattendrag och utlopp

<https://media.malaren.org/2021/02/Forekomst-av-organiska-miljoforo-reningar-i-svenska-ytvatten-210201.pdf>

⁴ Menger m.fl. 2022 Genomgång och analys av långlivade mobila organiska miljöföroreningar (PMOC)-ämnen i Vatten <https://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1687389/FULLTEXT01.pdf>

3.2 Dispens kan inte medges

Norrvatten vidhåller att sedimentens föroreningsgrad, risken för olyckor och konsekvenserna för dricksvattenförsörjningen innebär att riskerna med muddringen inte kan anses som ringa eller obetydliga. Dispens kan därmed inte medges.

Det är uppenbart felaktigt som sökanden påstår att verksamheten inte påverkar råvattenintaget då sökandens egna utredningar visar att påverkan kommer uppkomma. De verksamheter och åtgärder, inbegripet saneringsåtgärderna, som bolaget ansöker om tillstånd till kommer oundvikligen medföra spridning av förorenade ämnen till ytvatten inom Östra Mälarens vattenskyddsområde. Med hänsyn till sedimentens föroreningsgrad, risken för olyckor och de förödande konsekvenser för dricksvattenförsörjningen som kan bli följderna, kan denna risk under inga omständigheter anses vara obetydlig eller ringa.

3.3 Intresseavvägning

Norrvatten konstaterar vidare att dispens får endast medges om det är förenligt med *vattenskyddsföreskrifternas syfte* (7 kap. 26 § miljöbalken). Det är alltså syftet med vattenskyddsföreskrifterna som är styrande vid dispensprövningen. Det finns däremot inget utrymme att ta hänsyn till verksamhetens syfte. När det sägs att ”dispensen ska vara förenlig med förbudets eller föreskriftens syfte” i 7 kap. 26 § miljöbalken är meningen att uttrycka en *mycket restriktiv* syn på dispensmöjligheterna (Bengtsson m fl., Miljöbalken, JUNO, 2022-06-01).

Syftet med vattenskyddsföreskrifterna är att förhindra risk för förorening inom vattenskyddsområdet. Verksamheten kommer oundvikligen medföra förorening inom vattenskyddsområdet. Den riskerar därutöver att medföra förorening i sådan omfattning att hela dricksvattentäkten kan slås ut. Det är därmed uppenbart att dispens *inte* är förenligt med vattenskyddsföreskrifternas syfte.

Det står klart att en vid en intresseavvägning väger dricksvattenförsörjningen för över två miljoner människor tyngre än sökandens önskemål om att få anlägga en avfallsförbränningsanläggning.

4 Bolagets åtaganden och villkorsförslag

Påverkan på råvatten

1. Norrvatten vidhåller att den ansökta verksamheten med säkerhet kommer att medföra betydande påverkan inom vattenskyddsområdet och på råvattenkvaliteten. Därtill riskerar verksamheten att orsaka påverkan på sätt som i nuläget inte går att överblicka. Som upprepade gånger har framförts kan toxiska lösta föroreningar i råvatten endast avskiljas dåligt eller inte alls i Görvålverket. Eftersom det redan i nuläget finns många källor till föroreningar i Mälaren och toxiska effekter redan uppmäts periodvis så finns *inga marginaler* för tillkommande föroreningar.

Spridningsberäkningar

2. Spridningsberäkningarna har inte utgått från konservativa antaganden. Norrvatten får påminna om att modelleringen visar att muddringen medför risk för stor påverkan vid råvattenintagen redan vid den antagna spillandelen 5% och att det beräknas pågå under lång tid, minst 80 dagar (se överklagandet, aktbilaga 4, sid. 10, figur 5). Norrvatten får även påminna om att de föroreningar som frigörs vid muddring kommer att finnas kvar i vattentäkten Östra Mälaren under mycket lång tid.

Kumulativa effekter

3. Identifiering och bedömning av kumulativa effekter är en del i att identifiera och bedöma en planerad verksamhets miljöeffekter. För att bedöma miljöeffekter och därmed också kumulativa effekter behövs följaktligen god kunskap inte bara om de befintliga miljöförhållandena utan även om vilka förändringar i miljön som pågår och som förväntas komma att ske. Bedömningen av kumulativa effekter – särskilt för mycket stora industriella projekt som det nu aktuella – är således central för att avgöra om en verksamhet är förenlig med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och alls kan tillåtas på en plats samt för att avgöra vilka villkor och andra skyddsåtgärder som är miljömässigt motiverade och

rimliga och sålunda behöver föreskrivas om verksamheten ges tillstånd.

Norrvatten vidhåller att ansökt verksamhet medför stor risk för påverkan på råvattenkvaliteten i anläggningsskedet från muddring. Därutöver förväntas ytterligare utsläpp till Mälaren under anläggningsskedet; till exempel från lakvatten och dagvattenbelastning från schaktytor i verksamhetsområdet samt schaktslänter vid hamnområdet, vilket inte redovisas. Därtill innebär den ansökta verksamheten ytterligare risker för vattenförorening genom olyckor, spill och brand både i anläggningsskedet och i driftskedet. Alla dessa föroreningsbidrag summeras av sökanden inte till en total påverkan tillsammans med påverkan från muddringen (spridning av föroreningar från muddring är det enda som inkluderas i spridningsberäkningarna).

Detta betyder att sökanden inte har redovisat de kumulativa effekterna av ansökan, vilket enligt 6 kap. 2 & 35 §§ miljöbalken ska redovisas. Underlaget till ansökan brister således i formellt avseende.

Modelleringar

4. Norrvatten vidhåller att de modelleringar som redovisats avseende de av bolaget föreslagna begränsningsvärden och den beräknade partikelspridningen inte hanterar varken alla osäkerheter eller de nivåer på begränsningsvärden som föreslagits av bolaget.

Relationen mellan begränsningsvärdena för verksamheten och den beräknade partikelspridning måste vara konstruerad så att det finns en marginal för att modellen kan ha *underskattat risken* för påverkan och inte tvärtom. Det finns nämligen alltid en risk för att modellerna, i synnerhet när det rör sig om komplexa beräkningar som är beroende av ett stort antal faktorer som är svåra att överblicka, är felaktiga eller i vart fall inte helt överensstämmer med det verkliga utfallet. Sökanden påstår att de använder konservativa antaganden vilket är fel. Sökanden använder till exempel bara medelvärden i modellberäkningarna vilket inte alls speglar den stora variationen i föroreningshalter som finns i sedimenten. Sökanden har inte besvarat Norrvattens uppmaning om detta.

Hänvisning till MÖD M 914–19

5. Norrvatten konstaterar åter att hänvisningen till Mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 914–19 inte är relevant då det område som ansågs skyddsvärt var en ålgräsäng. Det har inte tillnärmelsevis lika stort skyddsvärde som dricksvattentäkten för de drygt två miljoner personerna i Stockholmsområdet som dagligen behöver dricksvatten från denna del av Mälaren.

Bolagets vidhållande och argumentation kring detta visar att bolaget inte har förstått, eller med avsikt fortsatt förminskar, de intressen som står på spel. Denna inställning återspeglas av utredningen som redovisats och de villkor som bolaget föreslår.

Hänvisning till Västerås hamn

6. Norrvatten konstaterar åter att hänvisningen till grumlingsnivåerna för Västerås hamn inte heller är relevant. Det gällde ett område som inte är lika förorenat som Lövsta och i Västerås finns dessutom redundans i form av ett grundvattenmagasin som innebär att intaget kan stoppas långa perioder för det fall förorening uppkommer. Detta saknas för dricksvattenproducenterna i Östra Mälaren.

Simulering av spill

7. Norrvatten vidhåller att bolaget inte har beräknat vad ett stoppvärde på 25 mg/l ger för halter av lösta toxiska ämnen vid Görvälverkets intag. Simuleringen visar bara halter upp till 10 mg/l vid 300 meters avstånd, vilket innebär att det inte kan verifieras att stoppvärdet skyddar råvattenintaget.

De begränsningsvärden som sökande föreslår säkerställer inte att råvattenintagen skyddas. Tvärtom så visar sökanden genom sin senaste komplettering återigen att risken för påverkan vid Görvälverkets råvattenintag är stor redan vid halter på 10 mg/l på 300 meters avstånd.

Dagvattenhantering

8. Norrvatten konstaterar att sökanden fortfarande inte har räknat på varken utsläpp till dagvatten och länshållningen i samband med byggnation, eller vad en fartygsolycka kan få för konsekvenser för råvattenintaget. Detta är en uppenbar brist i underlaget till ansökan. Det är

stor sannolikhet för att det blir högre dagvattenbelastning i anläggningskedet än den situation som råder idag. Idag är ytorna beväxta och hårdgjorda till största del. Schaktning skapar öppna ytor till mark med kraftigt förorenad jord, där kontakten med regnvatten och markvatten som sen avrinner från ytorna till Mälaren, ökar risken för spridning av lösta toxiska ämnen från verksamhetsområdet.

Pråmolyckor

9. Sökanden framför att det är mycket ovanligt att pråmar välter eller kapsejsar. Norrvatten konstaterar härvid att även om det är ovanligt, så förekommer det. Det skedde senast år 2021 då en mudderpråm med mudderverk välte i Trelleborg. Även om sannolikheten är liten för att en pråm skulle välta eller kapsejsa, medför en sådan olycka mycket stora negativa konsekvenser för dricksvattentäkten. Risken kan därför inte godtas.

Villkor om larm- och stoppvärden

10. Turbiditet och suspenderade ämnen är enligt Norrvattens egna erfarenheter svagt korrelerade. Detta behöver inte betyda att turbiditetsmätningar inte kan användas som *varning* på när muddringen inte går som planerat, men det är inget tydligt mått på faktisk förorenings-spridning. Bolagets förslag är således bristfälligt.

Provisoriskt villkor avseende uppsamling och rening av dagvatten

11. Norrvatten konstaterar att rådighet krävs för den vattenverksamhet som krävs för att genomföra den av bolaget redovisade lösningen med avledning av dagvatten m.m. till Saltsjön, över 20 km från Lövsta.

Den av bolaget redovisade lösningen utgör en följdverksamhet som ska beaktas vid prövningen enligt 16 kap. 7 § miljöbalken. Det innebär att sökanden i underlaget till ansökan ska redovisa konsekvenserna av den. Sökanden har dock endast översiktligt redogjort för den planerade lösningen och har inte redovisat några alternativa ledningssträckningar, vilket är en brist i underlaget.

Risk för spridning av lösta toxiska ämnen

12. Bisfenol A har införts i dricksvattenföreskrifterna år 2022 (LIVSFS 2022:12). Bisfenol A är ett mycket potent ämne med konstaterade hormonstörande effekter på människor och den

Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa), skärpte därför år 2023 bedömningen kraftigt (20 000 ggr lägre gränsvärde) vad gäller hur mycket bisfenol A man kan få i sig utan risk för hälsan. Bisfenol A har en bred användning i olika konsumenttillgängliga varor och inom industrin. Förutom i livsmedelsförpackningar används Bisfenol A fortfarande i varor som till exempel elektronisk utrustning, leksaker, möbler, papper och kartong och läderprodukter. Det är därför självklart ett väldigt viktigt ämne att undersöka i ett område förorenat genom historisk avfallshantering och i planerad avfallshantering, så att det inte riskerar att spridas från verksamheten till råvattenintagen. Det är oroväckande att sökanden inte förstår att ett sådant ämne är viktigt att undersöka. Det visar att sökanden inte har gjort den riskanalys som krävs för att kunna bedöma verksamhetens risk för påverkan på vattenkvaliteten i vattenskyddsområdet.

Norrvatten vidhåller att beträffande de ämnen som vattenverken inte har kapacitet att avskilja, så måste vattenkvaliteten från den planerade verksamheten utgå från dricksvattenföreskrifterna. Norrvatten får åter framhålla att råvattnet vid intagen i dagsläget har PFAS-halter som pendlar kring dricksvattenriktvärdet (kommande gränsvärde) och att Norrvatten inte kan rena bort PFAS eller andra lösta toxiska ämnen effektivt.

5 Slutord

Norrvatten hänvisar till vad som framförts i tidigare yttrande och får även framföra följande.

5.1 Lokalisering

Verksamheten avses förläggas inom en vattentäkt som försörjer över 2,2 miljoner människor. Det saknas alternativ till dricksvattentäkten, som alltså är oersättlig och inte kan lokaliseras till annan plats. En avfallsförbränningsanläggning å andra sidan kan däremot anläggas på många platser.

Därtill är Lövsta ett av Stockholmregionens mest förorenade områden, även om ingen oacceptal förorenings-spridning sker i nuläget. Den ansökta verksamheten kommer

oundvikligen att medföra vattenförorening och riskerar därtill att orsaka oöverskådliga konsekvenser till följd av oförutsedda händelser och olyckor vilka inte med säkerhet kan uteslutas.

Eftersom Mälaren är en sjö går vattenflödena inte endast åt ett håll. Vattenflödena styrs till stor del av vindar. Att Lövsta ligger närmare utloppet från Mälaren till Östersjön än vad Görvålverket gör betyder alltså inte att vatten från Lövsta inte når Görvålverket.

Sökandens påstående om att den ansökta verksamheten medför betydligt mindre risker för vattenskyddsområdet jämfört med nollalternativet är felaktigt. Värt att notera är att det endast är sökanden som är av den uppfattningen, medan inga remissinstanser håller med.

Dricksvattenproducenterna, som av naturliga skäl bäst kan bedöma denna fråga, har motsatt uppfattning.

I sammanhanget får det åter hänvisas till Mark- och miljööverdomstolen dom i mål nr M 11540–14 (Valbo Trä), i vilken dom Mark- och miljööverdomstolen konstaterade att den ansökta verksamheten inte kunde tillåtas även om sannolikheten för förorening av vattentäkten ansågs som liten, eftersom konsekvenserna av en förorening var mycket stora.

Sammanfattningsvis måste behovet av att skydda den oersättliga dricksvattentäkten som försörjer över två miljoner människor med dricksvatten väga betydligt tyngre än behovet av en energianläggning som mycket väl kan lokaliseras till en annan plats. Platsvalet är mot den bakgrunden helt olämpligt; enligt Norrvatten den sämsta möjliga lokaliseringen ur ett regionalt, men även nationellt dricksvattenperspektiv. Det finns inte i Sverige någon annan lokalisering som kan innebära eliminering av så pass många människors dricksvattenproduktion som den av sökanden valda. Det får i sammanhanget påminnas om att dricksvattenförsörjningen är central för rikets säkerhet och att Östra Mälaren bland annat försörjer Riksdag, sjukhus och andra samhällsviktiga funktioner med dricksvatten. Det rådande säkerhetsläget gör lokaliseringen än mer olämplig.

Ändamålet med den ansökta verksamheten (energiproduktion) kan däremot uppnås på andra platser med mindre intrång och olägenheter för människors hälsa och miljön. Lokaliseringen

är därmed inte förenlig med 2 kap. 6 § miljöbalken och verksamheten kan inte tillåtas på den platsen.

5.2 Den ansökta verksamheten strider mot vattenskyddsföreskrifterna och dispens kan inte medges

Med *risk för vattenförorening* avses enligt skyddsföreskrifterna en inte obetydlig eller ringa risk för tillförsel/spridning av förorenande ämnen till yt- och grundvatten inom Östra Mälarens *vattenskyddsområde*. Förbuden enligt vattenskyddsföreskrifterna gäller alltså inte endast råvattenintagen. Vattenskyddsföreskrifterna medger inte något undantag för åtgärder som utförs i syfte att sanera, vilket bolaget tycks mena. Syftet med åtgärderna har alltså inte någon betydelse vid bedömningen av om de är tillåtna eller inte enligt skyddsföreskrifterna. Det avgörande är om de medför risk för vattenförorening eller inte.

Norrvatten konstaterar att verksamheten kan medföra risk för vattenförorening inom vattenskyddsområdet och negativ påverkan på råvattenkvaliteten. Risken kan omöjligen anses som obefintlig eller ringa. Ingenting som sökanden har framfört i sitt senaste yttrande förändrar den saken. Bolagets egna utredningar visar istället att förorening med säkerhet kommer att uppkomma och dessutom att den kommer bestå under lång tid. Norrvatten får åter påminna om att det mycket väl kan vara så att enskilda åtgärder och föroreningar kan vara acceptabla – i ett vakuum. Men när de sammanslås kan de leda till oförutsedda och oacceptabla konsekvenser.

Det står klart att en intresseavvägning där dricksvattenförsörjningen för över två miljoner människor ska vägas mot sökandens intresse av att få anlägga en avfallsförbränningsanläggning faller ut till fördel för det förstnämnda.

Norrvatten hänvisar i övrigt till vad som redan har framförts beträffande verksamhetens oförenlighet med vattenskyddsföreskrifterna.

Som ovan

Björn Hellman

Nils Karlsson Green